

Vilhelm Lundström †

Prof. V. Lundström

Banbrytaren för den allsvenska rörelsen, estlandssvenskarnas mycket aktade vän, f. d. professorn vid Göteborgs högskola Vilhelm Lundström finns icke mer bland de levande. Han dog den 20 dennes i Göteborg. Sorgebudskapet nådde oss per radio. Vi äro här icke i tillfälle att lämna några utförliga data ur hans levnadsteckning och vidröra därför endast hans stora insatser i den allsvenska rörelsens tjänst, varigenom han också blivit till så stor välsignelse för oss estlandssvenskar i vår kulturkamp, åtminstone under härvarande nationella verksamhets tidigare stadium.

Professor Lundström föddes den 6 maj 1869 och var således när-

mare 71 år gammal, då han dog. Professuren i latin vid Göteborgs högskola innehade han i 29 år, då han vid fyllda 67 år den 6 maj 1936 avgick. Då och även 1939 på 70-årsdagen blev han föremål för stora hyllningar från när och fjärran. Hans verksamhet för svenskhetens bevarande i utlandet sammanfaller huvudsakligen med den tid han varit professor vid Högskolan i Göteborg och fortsatte sedan till hans död. Men initiativet och impulsen till sitt stora livsverk, svenskhetens tillvaratagande och vidmakthållande i utlandet, hade han fått redan på ett mycket tidigare stadium. Ja, så förunderligt den än låter, just vid vandrigen bland Abo-folkets förr så okända byar 1892, samma sommar, då han såsom ung student besökte sång- och musikfesten i Åbo. Här bland Nuckö, Rågö- och Nargösvenskar-na lärde han sig då för första gången förstå vad det vill säga att vara svensk. Han skriver själv, att detta finlandsbesök (1892) och än mera dess fortsättning till Östersjöprovinsernas svenskar och svenskminnen blev av genomgripande betydelse för utvecklingen av hans nationella livsåskådning. Detta minne från Svenskestland har också gett upphovet till följande poetiska strofer av Vilhelm Lundström:

”Mitt språk! Bland snären och hulten
På Nuckös sandiga strand,
Där kuvad och trasig och svulten
Glömd av sitt fosterland
Än åbon med trohet bevarar
Sitt fäderneärvda mål,
Där såg jag med tårade ögon
Din seghet, din kraft av stål”.

1909 grundades på hans initiativ Riksföreningen för svenske-

Tartu Ülikooli
Raamatukoogu

Selma Lagerlöf död.

Lördagen den 16 mars tidigt på morgonen avled i sitt hem på Mårbacka Sveriges världsberömda författarinna Selma Lagerlöf.

Sorgebudskapet har för länge sedan flugit ut över hela världen, den värld, som beundrade hennes verk. Även vi estlandssvenskar, som jämväl haft och alltjämt hava den oskattbara förmånen att ösa ur hennes outtömliga förråd av litterära skatter, bringa henne härmed vårt samfälliga och varma tack samt vår avskedshälsning.

Selma Lagerlöf föddes den 20 februari 1858 på Mårbacka gård i Värmland. Efter studier i ett lärarinneseminarium tjänstgjorde hon såsom lärarinna i Landskrona åren 1885-95. År 1909 återflyttade Selma Lagerlöf till sin fädernegård, sedan de litterära framgångarna gjort det möjligt för henne att återköpa densamma.

År 1907 blev S. Lagerlöf hedersdoktor vid Uppsala universitet, 1909 erhöll hon Nobelpriset i litteratur, och 1914 invaldes hon till ledamot av Svenska Akademien. Selma Lagerlöf var mycket produktiv och bland hennes mest kända arbeten äro utan tvivel ”Gösta Berlings saga”, ”Jerusalem” och Nils Holgerssons underbara resa. Måhända är det den sistnämnda, som bidragit mest att skapa henne världsberömmelse.

Sign. K. H. i NDA den 17 ds skriver om Selma Lagerlöfs fränfälle under rubriken ”Från Gösta Berling till Mårbackablomster” bl. a. följande, som vi tillåta oss att återge:

”Selma Lagerlöf har nu lämnat en värld, som mycket illa stäm-

Selma Lagerlöf...

mer överens med den, i vilken hennes diktade gestalter leva och röra sig. Hon trodde på den goda viljans och den goda gärningens oemotståndliga makt. Därom

Vilhelm Lundström...

tens bevarande i utlandet och den 1 maj 1914 utkom "Allsvensk Samling" för första gången. Den bortgångnes maka Enni Lundström, också död numera, var tidningsorganets första redaktör. Professor Lundström själv har sedan tidningens tillkomst varit dess kraftiga medarbetare och stödjelare. Han har även varit en ivrare för vår lilla tidning "Kustbon" liksom även för andra kulturella företag bland svenskarna i Estland.

Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet är professor Lundströms stora skapelse. Om dess vitala betydelse behöva vi icke här orda mycket. De många svenska professurerna och lektoraten i flera städer i olika länder. — hit hör också svenska professuren och lektoratet i Tartu — ha var och en huvudsakligen att tacka professor L. och Riksföreningen för sin tillblivelse. Birkas svenska folkhögskola, vårt svenska gymnasium, understöden för bibliotek och en del härvarande folkskolor m. m. ha sin upprinnelse antingen direkt eller indirekt från samma källa. Här är icke platsen att ingå på allt vad prof. L. gjort för den utlandssvenska saken. Han har bl. a. skrivit ett stort antal artiklar, även böcker, rest mycket och besökt de svenska professurerna och lektoraten utomlands, och verksam var han intill det sista.

Med professor Lundström har en kulturens storman gått ur tiden. Det råder stor sorg i hela den allsvenska världen. Professor Vilh. Lundström var en uppriktig och verklig estlandssvenskarnas vän, och därför kännes sorgen och förlusten av hans bortgång särskilt djup och smärtsam för oss. Vi skola i alla tider vörda och akta hans minne som den faderlige vännens. Såsom av det sagda framgår och vi alla minnas har han kraftigt befrämjat våra strävanden. Här ett ringa tack för allt vad han betytt för oss.

Hans minne och hans gärning dö aldrig.

N. Blees.

handla nästan alla hennes sagor. Men när den äldrade sagoberätterskan nu lagt sina händer till ro, ha världshändelserna predikat en annan text: den snabbaste vinner icke loppet, mod och trohet mäktade föga mot kanoner och massa.

Det är väl dock sörjt för, att det budskap hon hade att framföra till mänskligheten aldrig kommer att glömmas. Ingen svensk författare har blivit så läst, så älskad över hela vida världen som Selma Lagerlöf. Araber och japaner och sydamerikaner, som icke veta var Sverige ligger, känna Gösta Berling och hans värmländska umgänge. Små italienska gossar och flickor taga fram sina kartor för att undra över den fläck av jorden, som Nils Holgersson såg ned på från den vita gäskarlens rygg. Förgäten blir hon aldrig.

Det har sagts om henne, och hon har ofta själv låtit förstå, att hennes skuld till den värmländska hembygden icke kan överskattas. Men det är väl troligt, att Selma Lagerlöf, i vilken miljö hon än uppvuxit, skulle ha blivit den stora författarinnan. Hon hörde till de objektiva diktarna. Hennes geni var av den i ordets egentliga mening enda litterära arten: den bestod i förmågan att fabulera. Det existerade i hela vår samtiga värld ingen, som ägde denna förmåga i samma grad som Selma Lagerlöf. Det är icke något som kan förvärras, det är en naturgåva, och fast även Selma Lagerlöfs böcker kunna indelas i starkare eller svagare, har fabuleringsgåvan varit densamma hos debutanten som skrev "Gösta Berlings saga" och i den äldrade berättarskans sista volymer.

Mångsidigheten, rikedomerna i Selma Lagerlöfs konst ser man tydligast i hennes fyra största verk. Gösta Berlings tillkomsthistoria är allmänt bekant. Det var den värmländska romantiken, hembygdens sagor, legender och gestalter, som skänkt stoff till denna bok, i vilken Selma Lagerlöf vände det svenska 80-talet ryggen och gav sig hän åt lekens, drömmens, fantasins värld. I "Antikrists mirakler" visade Selma Lagerlöf, att hon icke bara kunde tränga in i och åskådligt och levande skildra italienskt folkliv och italiensk folketro; i denna bok, som kanske är hennes klokaste och klaraste, har

hon också givit prov på djup uppfattning av tidens stora frågor i det sinnrikt utnyttjade motivet med Antikrist som symbol för den samtida radikalism, vars rike endast är av denna världen, i motsats till kristendomens Gud, som förlägger tillvarons mening till en värld bortom dödens gräns. I "Jerusalem" har hon skänkt oss den mest monumentala skildring vi äga av den svenske bondens och hans religiösa liv. De dalarna, som på 90-talet lämnade hem och hård för att få leva i det heliga landet, äro döda nu, och deras ättlingar ha glömt sitt modersmål; själva ha vi glömt dem. Men tack vare Selma Lagerlöf skall det aldrig glömmas, att svenskarna vid Siljans stränder räknat Judalandet som sin andes hem.

I Nils Holgerssons underbara resa har hon med en uppfinningsrikedom som synes vara outtömlig, skrivit en bok för barn om allt Sveriges land, där var sida är levande dikt. Inga föräldrar skulle kunna tänka sig att introducera sina barn i djurens värld, utan att låta Smirre räva spela en framträdande roll i berättelserna. Och man kan icke tala om den svenska marsvåren utan att tänka på vildgässens äventyr vid Vombsjön; man kan icke nämna Tåkern, utan att tänka på Jarro, gräsanden. Hela vårt sätt att se på svensk bygd är influerat av den förtrollade skänepågen.

Det finns naturligtvis beröringspunkter mellan dessa fyra storverk. Men i det väsentliga äro de varandra djupt olika och de visa en förmåga av förnyelse, till vilken man ej lätt hittar motstycken i samtida litteratur. Och bredvid dem, vilken lång rad av noveller och romaner, av legender och sagor och hembygdsskildringar vilken mängd av diktade gestalter, som alla blivit oss förtrogna och bekanta!

Jämte denna mångsidighet i motivvalet finns det hos Selma Lagerlöf också en sällsynt rikedom och fullständighet i den rent personliga diktarattityden. Hon älskade det sköna, men hon var också en av vår litteraturs mest utpräglade moralister. Hon var romantiker, men också realist. Hon älskade denna världen och allt som hör jorden till, men hon hade också känsla för det över sinnliga och sökte det slutliga svaret på livets frågor inom religio-

Runö fick fältskär pr flyg.

Såsom i senaste nr av Kustbon meddelats har hälsotillståndet på Runö under denna vinter varit allt annat än gott. Flera personer ha insjuknat, av vilka en dött. Försök ha gjorts att på trådlös väg konsultera läkare, men det har visat sig, att detta sätt ej givit tillfredsställande resultat.

För att emelltid försöka bringa någon hjälp avsände Medicinalstyrelsen på tisdagen senaste vecka med flyg en fältskär till ön för att utröna farsotens omfång och karaktär. Senare avgöres det, huruvida det blir nödvändigt att skicka läkare till ön.

På grund av de uppgifter man erhållit, anser man i läkarkretsar fall av angina föreligga.

Finlands förluster i kriget.

Vid ett sammanträde med kommittén för finlandshjälpen i Stockholm för några dagar sedan förklarade förre statsministern i Finland A. K. Cajander, att Finlands förluster i kriget äro: 15.000 stupade och 30.000 invalider. Under kriget ha ryssarna bombarderat 370 orter och företagit inalles 1.823 luftangrepp och därvid fällt icke mindre än 64.000 bomber.

Selma Lagerlöf...

nen. Hon skildrade glädjen och sorgen lika djupt och lika ömt. Det fanns intet ensidigt, intet programmatiskt specialiserat över hennes personlighet och hennes värld. Hon var, inom sin sfär, fullständig både som människa och diktare.

I "Osynliga länkar" talar hon om den goda friden på den gård där Dunungen bodde. "Än i dag skuggas gården av stora lönnar, och björkstammarna stå där vita och fläcklösa från roten och ända upp. Än i dag får huggormen sola sig i fred på sin backe, och i parkdammen går en id, som är så gammal, att ingen pojke näns meta upp den. Och när jag kommer dit, känner jag, att det ligger helg i luften, och det är, som om fåglar och blommor ännu diktade sina vackra visor om dig..."

Försvarsförbund mellan de nordiska länderna?

Efter fredsslutet i Moskva föreslog Finlands regering de andra nordiska ländernas regeringar att ingå ett nordiskt försvarsförbund. Svaret från Stockholm och Oslo var gynnsamt, och man lovade undersöka möjligheterna därtill, men på samma gång förklarade man att frågan var av mycket invecklad karaktär och att den fordrade en grundlig utredning. Efter någon tid meddelades från Moskva, att ett sådant förbund skulle stå i strid med fredstraktaten mellan Finland och Ryssland.

Sveriges ecklesiastikminister Bagge förklarade i ett nyss hållet tal, att det i frågavarande förbundet inte vore riktat mot någon utan att det är avsett enbart för försvar mot vem det än vara månede. Förutsättningen för en sådan överenskommelse vore dock att man i Finland ej hyste någon bittethet vare sig gentemot Sverige eller svenskarna i Finland.

De frivilliga resa hem.

Fältmarskalk Mannerheim inspekterade på tisdagen frivillikärerna, varvid han höll ett tal till dem. I detta tackade han de frivilliga både å landets och sina egna vägnar och uttalade sin förhoppning om, att det vapenbrödraskap, som ingåtts under dessa nu avslutade strider, måtte bli bestående.

Universitetsjubileum.

Ondagen den 27 mars firade Helsingfors' universitet sitt 300-årsjubileum.. Den 27 mars 1640 grundlade Finlands dåvarande generalguvernör Per Brahe i Åbo, som då var Finlands huvudstad, Finlands första högskola. År 1821, när Helsingfors blev landets huvudstad, överflyttades universitet dit.

Med anledning

av prof. Vilhelm Lundströms död avsände "Sv. Od. Vänner" följande kondoleanstelegram till Riksföreningen i Göteborg:

Riksföreningen, Göteborg.

Svenska Odlingens Vänner i Estland deltagar djupt i den sorg och saknad som drabbat Riksföreningen och den allsvenska rörelsen genom Vilhelm Lundströms frånfalle.

Westerblom . Stahl.

Sjömännen återvända...

Flera estniska ångare ha gått under.

Kriget har ej blott fordrat offer av de krigförande makterna, utan även och kanske mest av de neutrala länderna, främst fartygsmaterial. Förteckningen på de estniska ångarna, som gått under på grund av kriget, innehåller rätt många namn. Ett namn fogades för några dagar sedan till denna lista. Det var ångf. "Neeme", som ju visserligen inte gick under genom krigets inverkan men icke desto mindre betyder en avsevärd förlust för landets sjöfart.

Ångf. "Neeme" intog last i Stockholm och avgick därifrån, assisterad av isbrytaren "Suur Töll", den 19 ds. I början torde resan ha gått rätt bra och man hade all anledning att hoppas, att isförhållandena ute på öppna havet skulle bli drägligare. Men snart iaktogs en stark isskruvning, som uppstod till följd av stark blåst. "Neeme" fick därför ganska snart svåra skador i babordssidan, var efter den började ta in vatten. Pumparna sattes i gång men förmodade ej minska vattenmängden, varom även befälhavaren på isbrytaren underrättades. Efter några timmars förlopp stod det klart för befälet, att fartyget icke skulle kunna räddas, och man började vidtaga åtgärder för överföra post och passagerare ombord på isbrytaren. På ondagsmorgonen den 20 blev trycket ännu större och med ett brak trycktes fartygssidorna in och fartyget försvann i djupet.

"Neeme" var lastad med styckegods och destinerad till Tallinn. Lasten var enligt uppgift mycket värdefull och förlusten härav därför synnerligen kännbar.

Med Isbrytaren "Suur Töll" anlände överlevande besättningsmän från flera andra estniska fartyg, nämligen "Anu", "Orion", "Borg-hild" och "Linda".

Nya ransoneringar.

Sveriges regering har beslutat att fr. o. m. den 27 ds införa ransonering av kaffe och te, varvid varje person erhåller 500 gr. kaffe eller 200 gr. te pr månad.

Fredsfördraget Finland - Rådsunionen.

(Fortsätn. från nr 5)

Art. 5. Sovjetunionen förpliktar sig att draga tillbaka sina trupper från Petsamoområdet, vilket i fredsfördraget av år 1920 frivilligt avträdde åt Finland. Finland förpliktar sig, såsom förutsägs i fredsfördraget av år 1920, att i sina kustfarvatten vid Norra ishavet icke hålla några krigsfartyg eller andra beväpnade fartyg, med undantag för beväpnade fartyg på mindre än 100 ton, som Finland utan begränsning kan hålla där, samt icke mer än 15 krigs- och andra beväpnade fartyg, vilkas tonnage icke får överskrida 400 ton för varje fartyg. Finland förpliktar sig, såsom förutsägs i samma fördrag, att i frågavarande farvatten icke hålla några undervattensbåtar och inga beväpnade flygplan.

Likaså förpliktar sig Finland, såsom förutsägs i samma fördrag, att ej upprätta några krigshamnar vid denna kust samt icke krigsflottbaser och militära reparationswerkstäder i större omfattning än som är nödvändigt för nämnda fartyg och deras beväpning.

Art. 6. Sovjetunionen och dess medborgare få, såsom fastställdes i fördraget av år 1920, rätt att fritt resa genom Petsamoområdet till Norge och tillbaka, och Sovjetunionen får rätt att upprätta ett konsulat i Petsamoområdet. Varor som transiteras över Petsamoområdet från Sovjetunionen till Norge samt varor som transiteras genom samma område från Norge till Sovjetunionen äro befriade från undersökning och kontroll, bortsett från den kontroll som är nödvändig för att reglera transitotrafiken, och de äro icke underkastade tull-, transito- eller andra avgifter. Den ovannämnda kontrollen av transitovaror skall icke utövas annat än i den form som förekommer i liknande fall i enlighet med internationell sedvänja vid dylika transporter. Sovjetryska medborgare, som bege sig genom Petsamoområdet till Norge och från Norge till Sovjetunionen, äga rätt till oförhindrad genomresa i kraft av de pass som utfärdats av vederbör. sovjetryska organ. Under förutsättning att gällande allmänna regler iakttagas skola obehäpnade sovjetryska flygplan ha rätt att över Petsamoområdet upprätthålla flygförbindelse mellan Sovjetunionen och Norge.

Art. 7. Finska regeringen beviljar Sovjetunionen rätt till transitering av varor mellan Sovjetunionen och Sverige, och för att utveckla denna transitotrafik genom kortaste järnvägsförbindelse erkänna Sovjetunionen och Finland det nödvändigt att — såvitt möjligt under 1940 — vardera parten på sitt område bygga en järnväg som förenar Kandalaksja med Kemijärvi.

Art. 8. I och med att föreliggande fördrag träder i kraft skola de ekonomiska förbindelserna mellan fördragsparterna återupptagas, och i detta syfte skola parterna upptaga förhandlingar om avslutande av ett handelsfördrag.

Art. 9. Fredsfördraget träder i kraft omedelbart efter undertecknandet och skall därpå underkastas ratificering. Utväxlingen av ratifikationsinstrumenten skall äga rum i Moskva inom en tid av tio dagar. Det föreliggande fördraget har

Finland har fått ny regering.

Från Helsingfors meddelas att den hittillsvarande regeringen, som bildades vid krigets utbrott, nu avgått. President Kallio gav omedelbart i uppdrag åt förre statsministern R. Ryti att bilda ny regering, som erhöi följande sammansättning: utrikesminister prof. dr Witting, justitieminister Lehtonen, inrikesminister friherre von Born, försvarsminister generalmajor Walden, finansminister överdirektör Pekkala, bildningsminister pastor Kukkonen, jordbruksminister Heikkinen och Koivisto, kommunikationsminister Salovaa och Ekholm, handels- och industriminister Kotilainen, socialminister Fagerholm och folkförsörjningsminister Tanner.

Inga finska utvandrare till Kanada.

Enligt ett meddelande från Stefani har finska regeringen tack-samt avböjt ett anbud från regeringen i Kanada att 100.000 finnar skulle erhålla tillstånd att invandra till Kanada.

Representanter för "Ago" i Stockholm.

På onsdagen flögo representanter för det nybildade flygbolaget "Ago" med ett av bolagets nya trafikplan till Stockholm för att överenskomma om upprättandet av regelbunden flygtrafik på linjen Tallinn-Stockholm.

Planet startade på onsdagen kl. 10.30 från Tallinn och landade kl. 13 på Bromma flygfält nära Stockholm. Trots att vädret var allt annat än gynnsamt, gick resan bra. Med planet följde även Sveriges chargé d'affaires i Tallinn S. Hellstedt.

Med Finland har tidigare överenskommelse träffats i samma angelägenhet. Enligt uppgift kommer trafiken åtminstone på linjen H:fors-Tallinn att upptagas från början av april.

redigerats i två utskrifter på ryska, finska och svenska språken den 12 mars 1940 i Moskva.

Det är signerat: Molotoff, Sjdanoff, Vassilevskij, Ryti, Paasikivi, Waldén, Voionmaa.

Utgivare:

Svenska Odlingens Vänner

A. Stahl, ansvarig red.

Rüütli 3, Tallinn.

Tel. 470-08.

Prenumerationspris:

Inrikes	Utländet
1 år Ekr. 2:—	1 år Ekr. 5:—
1/2 " " 1:—	1/2 " " 2:50

Aktuella spörsmål.

Förutom världspolitiska och krigshändelser, som i dessa dagar livligt diskuteras i världspressen, ingår även väderleksläget såsom ett viktigt led. Tydligt måste denna fråga vara största vikt, då den ju diskuteras dagligen i pressen och man och man emellan. Frågar man händelsevis någon till ären kommen person, om han ev. har något minne av en så pass sträng vinter, som den gångna varit, så får man utan tvivel ett nekande svar. Vintern med sina besvärligheter känner vi nu, men efter vintern följer våren och det är kring den spekulationen nu rör sig. — Hurudan kommer våren att gestalta sig, frågar man? Somliga förstasigspåare antaga för givet att den blir kall och otrevlig. Andra påstå, att efter en sträng vinter borde följa en varm, tidig vår och en ännu varmare sommar. Vad dessa utsikter betyda för var och en, kunna vi livligt föreställa oss för att inte tala om lantmannen, som sätter allt sitt hopp till en "god" vår.

För att få en något så när säker hållpunkt i denna labyrint av motsatta förutsägelser ha somliga vänt sig till meteorologerna. Men meteorologer är ett synnerligen förslaget släkte, som inte i onödan lägger sina fingrar emellan. I synnerhet nu finns det många orsaker att skylla på: flera av Europas länder ge inga väderleksrapporter, ty även vädret har blivit en krigshemlighet. Än uppstår här eller där ett försätligt barometermaximum eller -minimum, som omkullkastar alla tidigare uppställda teorier. Kort sagt, råkar förutsägelsen slå slint, så finns det massor av orsaker, som man kan skylla på. Resultatet blir, att man varken här eller där får något ordentligt besked. Vad återstår alltså? Svar: ingenting annat än att ge sig till tåls och se tiden an.